

“Othellot” kannab traagika

Heili Vaus-Tamm

Verdi ooper “OTHELLO” RAHVUSOOPER ESTONIA ja TAMPERE OOPERI koostöös: dirigent Arvo Volmer, lavastaja Ralf Långbacka; osades Badri Maisuradze, Sergei Leiferkus, Leonid Savitski jt. Esietendus 8. IX Coral Clubi spordikeskuses.

Estonia teatri viimane projekt “Othello” näitas suure saavutusena maailmanimede ja eesti tugevate lauljate kaunilt ühtlast vokaalansamblit. See tase saavutatud, tahaks järgmiseks saada väärilist uue muusikateatri lavastustaset.

Ralf Långbacka (Soome) lavastatud “Othello” süvendas mõtet, et ooper on žanr, mis toimub kahjuks peaaegu ainult traagika toel. Klassikalise ooperi faabula on alati seotud mingi alatusega ja heade tegelaste hukkumisega. Ja enamasti ongi keskmine ooperilavastus vähegi huviga vaadatav alles siis, kui tegevus omandab tagasipöördumatult traagilised jooned. Osalt on see tingitud inimese vastuvõtlikkusest halvale – negatiivne emotsioon on alati tugevam ja seetõttu laval ka kergemini väljendatav. Traagika on n-ö isemängiv, rõõmu või õnne peab ikka rohkem lavastama, et see usutav ja haarav tunduks.

Näib aga, et lavastajad justkui poevad selle

Sergei Leiferkus (Jago) ja Badri Maisuradze (Othello).

usutav ja haarav tunduks.

Näib aga, et lavastajad justkui poevad selle taha, et ooperite esimesed vaatused on harva libretolt tugevad, ega viitsigi vaeva näha. Nii jääb kuni pool ooperit tihtipeale lohisema, staatiliseks või kohmakaks. Muidugi ei tee heliloojad ka lavastajate elu kergemaks, sest meeldejäätavamad muusikalised numbrid kipuvad ikka lõpupoole (s.t traagika maile) jääma. Seda enam on põhjendatud nende ooperite menu, kus positiivne emotsioon on libretos tugevalt välja arendatud ja kannab ka meeldejäätavaid aariaid. Kõige eredamate näidetena meenuvad "Don Giovanni" ja "Traviata". Siin on elu- ja armastuserõõmu, mis põleb kõrge leegiga, esimeste näidetena Leporello registriaaria ja Alfredo alustatud joogilaul. Mõlemad ooperiliteratuuri säravaimad numbrid.

Ja siit tuleb välja ka oluline järeldus: kui ooperi algupoolel on publikule antud tugev positiivne laeng, mõjub ka järkjärguline meeleolu langus ja lõpu traagika tugevamalt. Kes meist elaks meeletult üle inimese kaotust, kui too pole meile kunagi midagi head ega ilusat tähendanud? Ooperis aga peame vaatama, kuidas üksteisega seni võõristavalt suhelnud inimesed äkki millegipärast ennast või oma partnereid meeletus kirehoos tapma hakka-

Sergei Leiferkus (Jago) ja Badri Maisuradze (Othello).

vad. Miks ometi!? Balanss on lihtsalt paigast ära. Ja kui helilooja ning libretist ka sellele mõelnud pole, peaks lavastaja pingutama, et ooperi algusosale kaalu ja eredust anda.

Lavastuses oli klišeetid

Långbacka esimene žest, tormituules rebe-
nev tiibadega lõvi pilt, oli äärmiselt kõnekas ja häälestas võimsale draamale. Massistseen Veneetsia elanike kaasaelamisega tormituules võitlevatele laevadele oli lahendatud voogavate liikumiste ja Rembrandti maalide sügava pruuni-punase koloriidiga.

Haledamaks läks lavastus siis, kui maurist väepealik Othello, Badri Maisuradze suursuguses kehastuses tegelane, kohtus oma armastatud Desdemonaga (Jelena Zelenskaja). Ei paistnud neist ei kirge ega armastust. Uhke lavapildi andis lahtise tulega tõrvikute ja tuleneelaja kasutamine, aga tantsuliikumisel oli küll harrastustantsustuudio maiku. Peostseenis provotseeritakse kaklus, mis saab ajendiks edasistele sündmustele. Solvatud ja tõrjutud Jago näitab Othellole halvas valguses noort

Cassiot, kellele annab aga nõu Desdemonaga kaudu maurilt armuandmist nõuda. Ent see kaval-alatu sepitsus vallandab Othello armukadeduse tapva laviini.

Libreto järgi pole Jagol sugugi kavatsust Desdemonat hukutada, vaid meeste võimuhierarhias korda luua. Üks kaunis naine on aga selleks kõige kindlam relv. Ooperijutuga haakuvalt on inimloomus rohkem aldis halvale – ka Othello usub pigem halba kui head. Ennem usub naise truudusetust kui tema truudust, kuigi viimane seda emotsionaalselt tõestab. Ja nii kägistab must mees oma süütu naise enne, kui sepitsus teatavaks saab. Mis muud enam üle jääb kui endalt elu võtta.

Raske iseloomuga mauri rolli on Maisuradze kogu ja hääli klassikaliselt hea valik, samuti Sergei Leiferkus peenekoelise Jago ossa. Vokaalselt ühtlane kõrgtase ja tugev orkester ongi selle ooperiprojekti suurim kordaminek. Võimsate ja suurte häältega armastajapaari kaunimaks leiuks oli õrnas *piano*'s lauldud I vaatuse lõpuduett: "Rõõm vallutab nii, et laman hingetuna," laulis Othello.

Kõige selle kauni muusika ja võimekate

häälte juures tahaks aga näha väärilist lavastust. Et troon on punane ja suur ning sellel aju-
ti lamab hingeldav Othello, et Desdemonaga on riietatud sõduritele vastukaaluks heledasse, on pigem kliše. Siinjuures meenub meeletu kahjutundega Mati Undi lahkumine, kes ometi igas hetkes psühholoogiliselt lavastatud ja läbivatest sümbolitest rikastatud "Deemoniga" Eesti muusikateatri ajalukku kustumatu jälje jättis.

Suur samm selles projektis oli rahvusvaheliste staaride kõrval paljude eesti lauljate kaasamine (seekord esietendusest peale, mitte ainult vahepealne eesti koosseis) ja ühtlaseks ansambliks liituv trupp. Eriti tahan kiita **Mati Turi** vokaali (ometi suurel ooperiläval), **Riina Airene** loomulikkumist ja vokaali (palju ühtlasem kui "Aidas") ja alati vokaalsel kõrgtasemel **Leonid Savitskit**.

"Othello" läbikomponeeritud ja tihedas helikeeles oli väga suur osa orkestril, mis kõlas ühtlaselt ja kvaliteetselt. **Arvo Volmeri** juhata-
misest jäi meelde suurte orkestriliinide suursugune põiming IV vaatuses.